KATHOLIEK ONDERWIJS .VLAANDEREN

SAMENWERKEN met partners in functie van het leerrecht van onze leerlingen

7/10/2026

Doelstellingen

In deze sessie willen we volgende zaken bereiken of doen …

- Inzicht bieden in het project “Scholen voor iedereen”
- Inzicht bieden in het begrip leerrecht
- Inzicht krijgen in hoe samenwerking tussen onderwijs, welzijn en andere maatschappelijke actoren best vorm krijgt.
- Reflecteren over rollen, mandaten en effectieve samenwerking.
- Oefenen met (complexe) casus ifv casusanalyse en besluitvorming.

PROJECT “Scholen voor iedereen”

Scholen voor iedereen: het project en de gezamenlijke verantwoordelijkheid van onderwijs en welzijn

Wat is Scholen voor iedereen voor jou?

Elk kind kan dichtbij huis naar school gaan

In een school naar keuze

Scholen voor iedereen

Voelt er zich thuis

En krijgt wat het nodig heeft om te leren en te leven

Scholen voor iedereen: elk kind kan dicht bij huis naar school gaan in een school naar keuze, voelt er zich thuis en krijgt wat het nodig heeft om te leren en te leven. Iedereen doet mee.

Scholen voor iedereen is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van onderwijs-instellingen, ouders en partners zoals lokale besturen, Welzijn en Werk.

Elk kind heeft recht op leren. En dat is meer dan alleen ‘naar school gaan’. Dat betekent ook betekenis vinden in het leren.

We hebben ons anders te organiseren, want ons huidige systeem is niet meer aangepast aan de noden van vandaag.
Cfr. ‘Derde kamer’

Alle leerlingen krijgen kwaliteitsvol, doelgericht en efficiënt onderwijs in onze scholen voor iedereen; de lat ligt hoog.

1. 1 op 5 scholieren is mantelzorger*
2. 1 op de 3 van alle dak- en thuislozen is jonger dan 18 jaar. Het gaat om duizenden kinderen en jongeren die opgroeien zonder stabiele thuisbasis en zonder een veilige plek om tot rust te komen. Eén op vijf tot één op vier van alle getelde personen is tussen de 16 en 25 jaar.
3. 1 op 7 kinderen in een onderwijsinternaat is geplaatst door de jeugdrechter
4. Het aantal leerlingen in het buitengewoon onderwijs is op 4 jaar gestegen met 13%; bij kleuters is die stijging nog sterker met 37% op 10 jaar tijd.
5. In schooljaar 23-24 waren 17.364 leerlingen 30 halve dagen of meer afwezig zonder geldige reden (zijn er recentere cijfers?). 42,3% daarvan zit in het deeltijds beroepsonderwijs, 11,2% in het buitengewoon secundair onderwijs
6. Met 5,75% heeft België het hoogst aantal leerlingen in BuBao van Europa. Het gemiddelde ligt op 1,8%
7. Het aantal leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften in BaO is tussen 2017 en 2025 met 4,5% gestegen (1,04->5,54%). In SO is dat 4,7% (1,18% -> 5,88%)

Specifieke onderwijsbehoeften

Figuur 3. Evolutie van het aantal leerlingen dat in aanmerking komt voor ondersteuning/leersteun in basisonderwijs en secundair onderwijs

Bron: data Departement Onderwijs en Vorming[11]

Specifieke onderwijsbehoeften

Figuur 1. Het inschrijvingspercentage in afzonderlijke speciale (pre-)scholen of afdelingen georganiseerd door het ministerie van onderwijs, ISCED 1 (lager onderwijs) in schooljaar 2020-2021

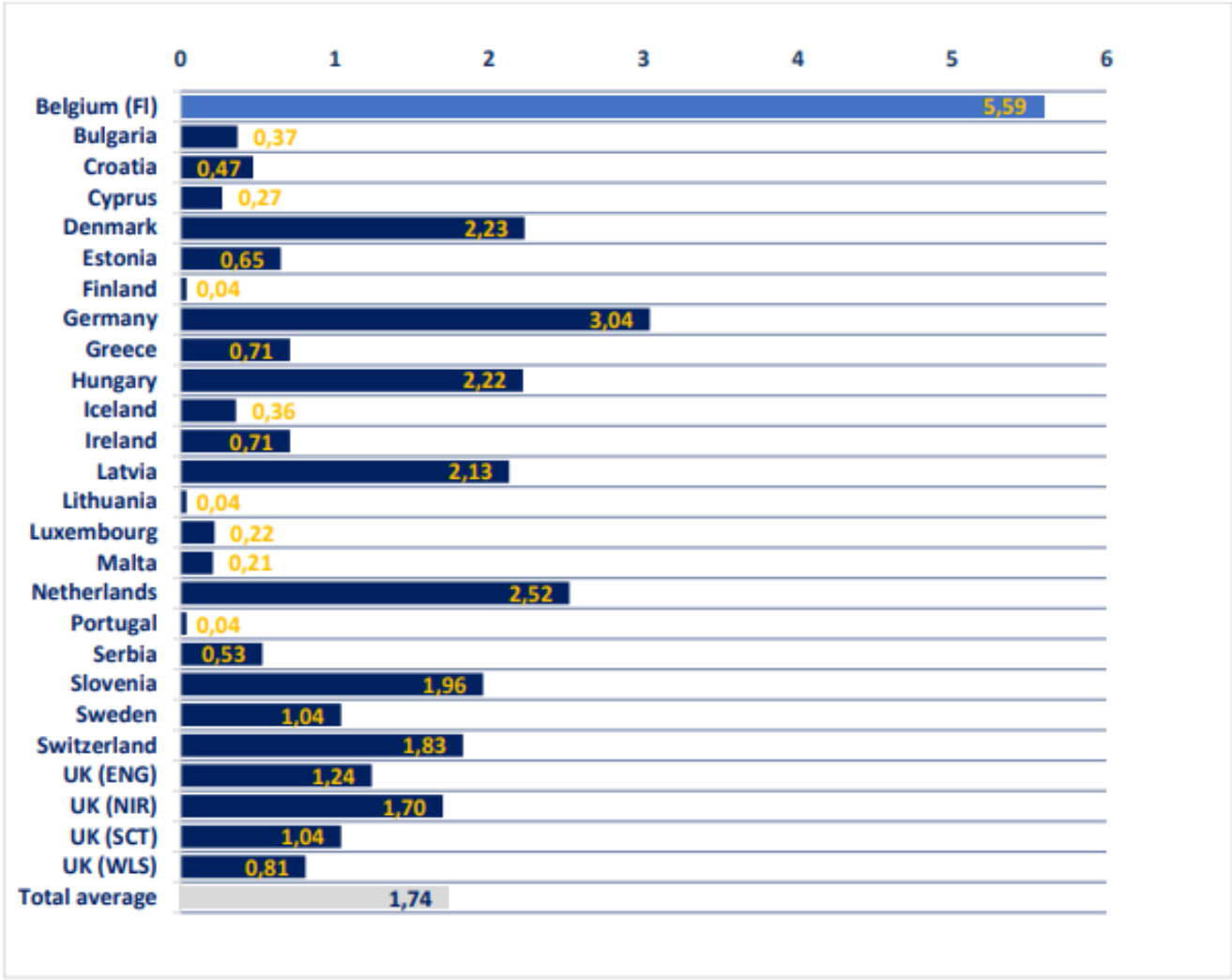

Bron: European Agency for Special Needs and Inclusive Education (2024).

Overzicht vroegtijdig schoolverlaten naar totaal

Beweeg over de grafiek of tabel om meer informatie te zien

	'14-'15	'15-'16	'16-'17	'17-'18	'18-'19	'19-'20	'20-'21	'21-'22	'22-'23	'23-'24
Totaal	9,7%	10,3%	11,0%	11,8%	12,1%	9,4%	12,0%	14,1%	13,2%	12,2%

Vroegtijdige schoolverlaters naar uitstroompositie ‘23-’24

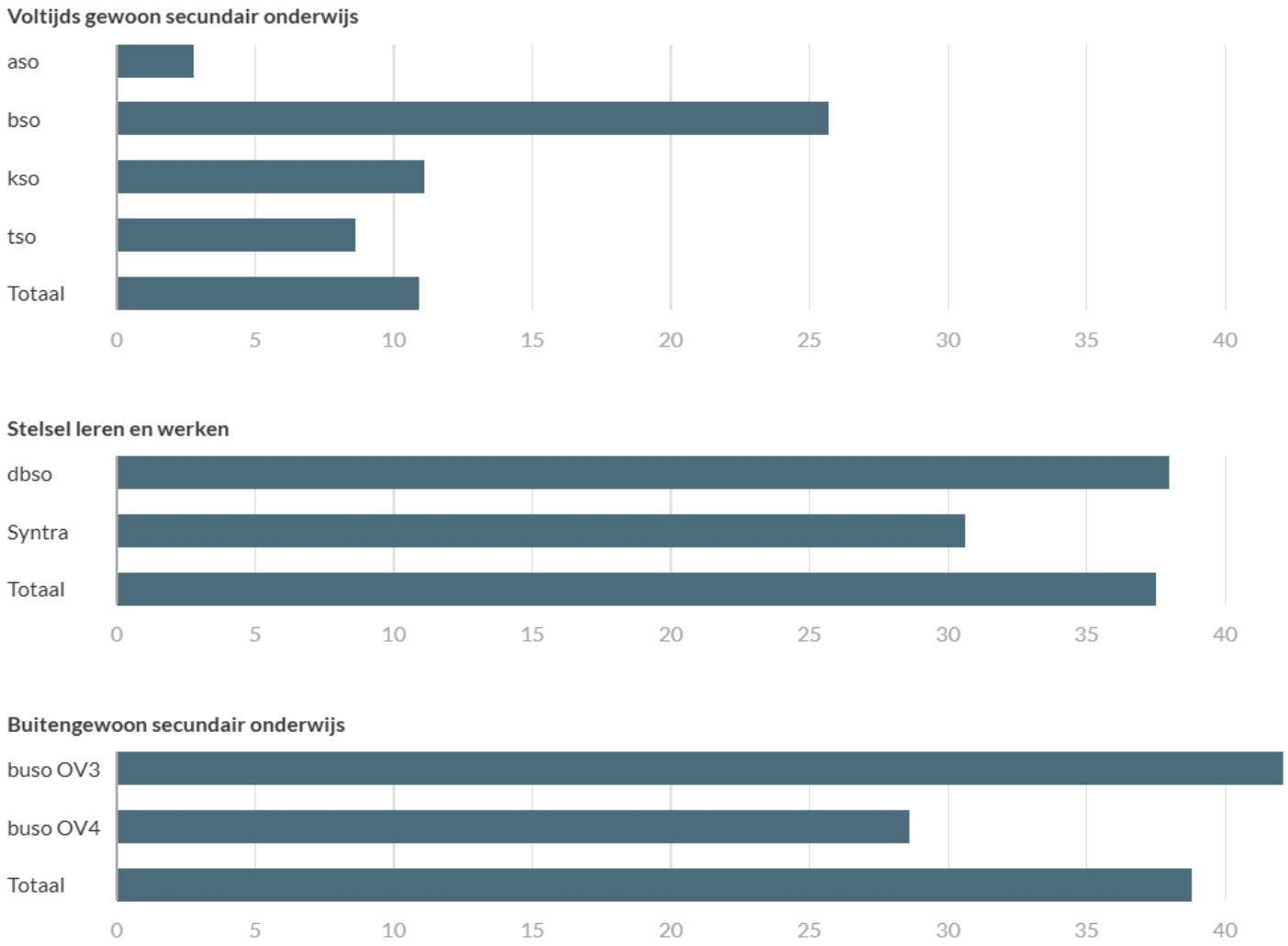

Grote verschillen tussen onderwijsvormen

Vroegtijdige schoolverlaters naar woonplaats

Centrumsteden en Brussels Gewest, schooljaar 2023-2024, in %

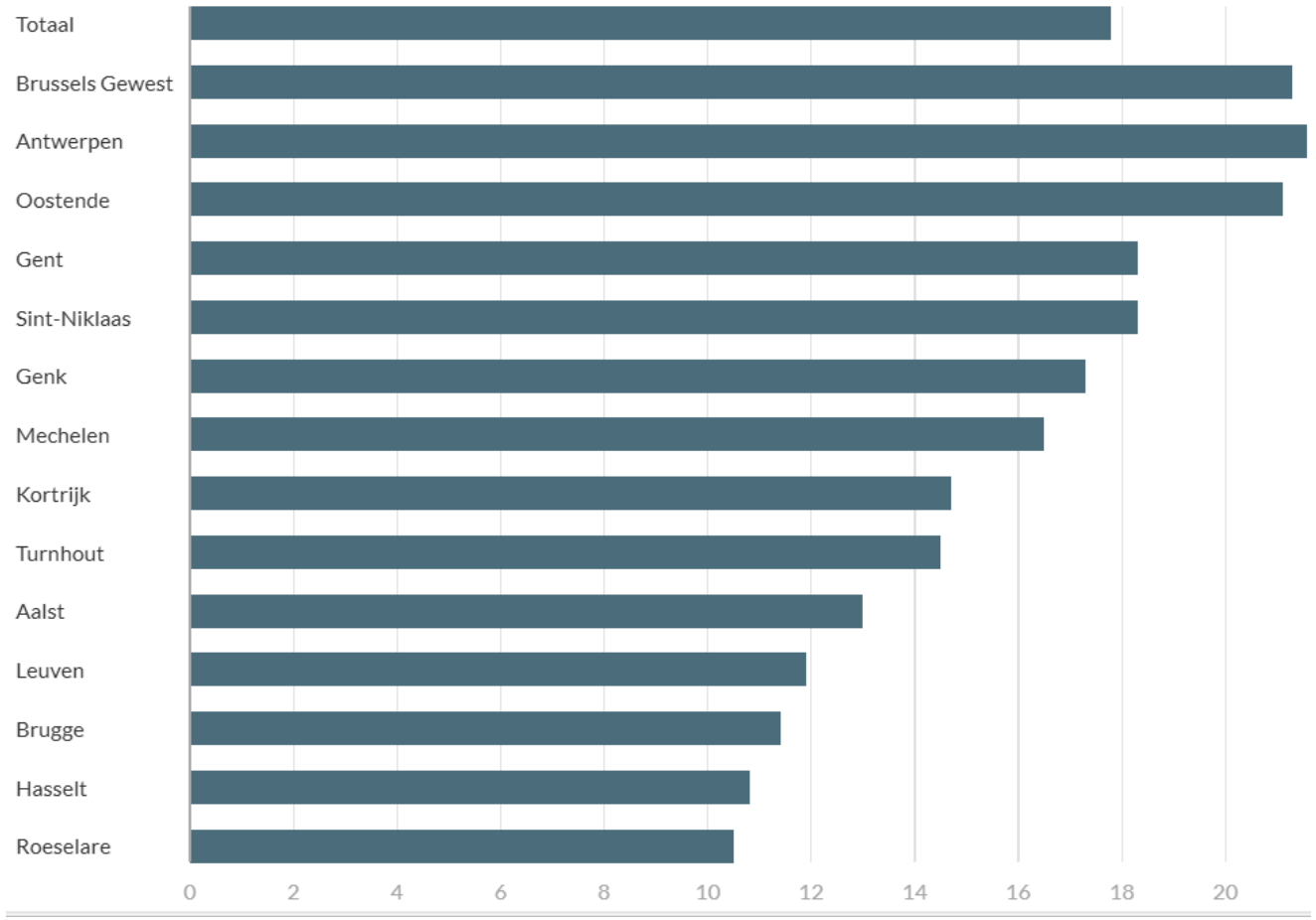

Antwerpen en Brussel: groot aandeel kansarme leerlingen

Problematische afwezigheden van leerplichtige leerlingen, schooljaar 2023-2024

3,8%
=17.364

was 30 halve dagen of meer afwezig zonder geldige redenen

Problematische afwezigheden hoogst in **deeltijds onderwijs**

42,3%	11,2%	3,1%
Deeltijds beroepsonderwijs	Buitengewoon secundair	Voltijds gewoon secundair

Individueel huisonderwijs is verdrievoudigd in 10 jaar

x3

2013-2014
1.054 leerlingen

2023-2024
3.471 leerlingen

Leerplichtige kinderen op **basisschoolleeftijd**

0,10% (2017-2018) → 0,19% (2023-2024)

Leerplichtige scholieren in het **secundair**

0,16% (2017-2018) → 0,44% (2023-2024)

Op 5 jaar steeg aantal leerlingen dat CLB opvolgt voor afwezigheden met 27%

30.254 leerlingen
2023-2024

of 2,46% van de totale populatie leerlingen werden door CLB's begeleid vanwege problematische afwezigheden

zowel ongewettigde afwezigheden als afwezigheden mét doktersattest

Sinds 2017-2018

+27%
meer CLB-dossiers rond afwezigheden

+42%
meer leerlingen met minstens 20 halve dagen ziekte

Toename aanvragen TOAH

Sterkste stijging in het **buitengewoon onderwijs:**

+124%
aanvragen

752 (2016) → 1683 (2021)

TOAH werd in het buitengewoon onderwijs in **meer dan de helft** van de gevallen aangevraagd voor een **heel schooljaar.**

Buitengewoon basisonderwijs:

Het meest aangevraagd in types 2,4,9

in **type 2**: verviervoudigden de aanvragen **(x4)**

Buitengewoon secundair onderwijs

Het meest aangevraagd in types 9,2,3

in **type 9** bijna vervijfvoudiging **(x5)**. in **type 2 en 3**: ongeveer **+50%**

Definitieve uitsluitingen schooljaar 2022-2023 van leerplichtige leerlingen

3.965
meldingen

In gewoon en buitengewoon, lager en secundair onderwijs

3.771
leerlingen

Sommige leerlingen meer dan één keer in hetzelfde schooljaar

5%
(185 leerlingen)

Werden 2 of drie keer uitgesloten in het secundair onderwijs in hetzelfde schooljaar

201
leerlingen

van het totaal waren op het einde van voorgaand schooljaar ook al eens definitief uitgesloten

Thuiszitters uit de schaduw
(Kinderrechtencommissariaat 26/9/2025)

- Sterke correlatie tussen:
  - Socio-economische status
  - Thuistaal
  - Leerprestaties en schoolloopbanen
- Toename van doorverwijzingen naar BuO en complexere hulpvragen
- Gewoon onderwijs voelt zich onvoldoende gesteund
- Scholen die kwaliteitsvoller onderwijs realiseren:
  - Werken teamgericht
  - Hebben een duidelijke visie
  - Zetten in op brede basiszorg
  - Bouwen sterkere samenwerkingen uit

Onderwijsspiegel 2026

SCHOLEN VOOR IEDEREEN
2026 – 2027

KATHOLIEK ONDERWIJS .VLAANDEREN

Het beleidsplan en begeleidingsplan van Katholiek Onderwijs Vlaanderen kiest resoluut voor een zorgzame transitie van onze scholen naar Scholen voor Iedereen. We evolueren met de scholen naar één inclusief onderwijssysteem met een heldere horizon in 2040. We streven daarbij naar het realiseren van het leerrecht vanuit een gezamenlijke verantwoordelijkheid en een kwaliteitsvol, zorgbreed en kansenrijk onderwijs. We verwachten dat onze scholen zich engageren in lokale netwerken om samen scholen voor iedereen te worden, waarbij elke leerling gelijke en optimale leer- en ontwikkelkansen krijgt. We ambiëren kwaliteitsvol, inclusief onderwijs vanuit maximale collectiviteit en met toegankelijke, zorgzame extra individuele ondersteuning wanneer nodig, waarbij elke actor zijn verantwoordelijkheid neemt. We doen dit met stevige partnerschappen met onder andere de welzijnspartners.

HORIZON 2040

Om dit waar te maken hebben we een stevig fundament nodig: een duidelijke visie die de mindset en grondhouding van alle betrokkenen mee laat groeien en ons in beweging brengt om, vanuit een gedeelde verantwoordelijkheid, samen te handelen, midden in de complexiteit van onze huidige systemen en structuren, op weg naar Scholen voor Iedereen.
Dit betekent:

1. NARRATIEF, ZICHTBAARHEID EN IDENTITEIT

We creëren een helder en gedeeld verhaal dat de mindset rond Scholen voor Iedereen voedt. Met sterke visuals, een herkenbare stijl, onderbouwde kennis en inspirerende praktijken die we actief delen, maken we zichtbaar waar we voor staan.

Succescriteria helpen ons koers houden, terwijl we SVI stevig verankeren in onze brede werking. Zo groeit een identiteit die vertrouwen geeft, richting schept en mensen verbindt.

2. ORGANISATIE EN PROFESSIONALISERING

We versterken onze organisatie van binnenuit. Met een doordacht plan voor professionalisering bouwen we aan expertise en gedeeld vakmanschap. Door vanuit het projectteam aanwezig te zijn bij interne overlegmomenten versterken we onze collega's in de transitie naar SVI.

Zo groeit een lerende organisatie die duidelijke stappen zet richting de horizon.

3. NETWERKEN, PARTNERSCHAPPEN EN IMPACT

We brengen onze stakeholders in kaart en nemen hen bewust mee in het verhaal van SVI. Vanuit het projectteam bouwen we mee aan bruggen, zetten we het maatschappelijk belang van inclusieve scholen op de agenda en versterken we onze positie in het bredere onderwijsveld. Met de duidelijke succesindicatoren volgen we de evolutie richting SVI op. We koppelen ze aan bouwstenen die scholen helpen om hun transitie gefaseerd en doordacht te realiseren.

SAMEN NAAR DE HORIZON 2040

Vanuit de complexe realiteit van onze scholen, werken we gericht met de scholen naar de horizon in 2040.
We zetten daarbij in op 3 fasen: de verkennings-, aanloop- en pioniersfase.
Iedereen gaat mee in de evolutie vanuit eigen tempo, mogelijkheden en kansen.
We ondernemen als projectteam vanuit een coherent geheel in elke fase concrete acties.

1 VERKENNINGSFASE

- We blijven het gesprek met scholen voeren over de gezamenlijke richting en de stappen die nodig zijn, ongeacht waar ze vandaag staan of welke vragen, twijfels of bezorgdheden er leven.
- In het kader van de Erasmus+ mobiliteiten ontdekken de geselecteerde scholen inspirerende praktijken in andere landen. We zorgen voor brede kennisopbouw en ontsluiting.
- We actualiseren ons vormingsaanbod voor directiecongressen, zorgmeerdaagsen en netwerkmomenten met gerichte keynotes, werk- en verdiepingssessies. Zo brengen we de evolutie naar SVI breed onder de aandacht.

2 AANLOOPFASE

- We organiseren eind december / begin januari een kick-off voor scholen die klaar zijn om in de pioniersnetwerken KathOndVla te stappen. We starten met regionale netwerken voor de transitie naar SVI.
- We werken in samenwerking verder op bestaand materiaal, actualiseren dit waar nodig en bieden gerichte ondersteuning aan de pioniersprojecten en pioniersnetwerken van Katholiek Onderwijs Vlaanderen.
- We werken gerichte inhoudelijke, prioritaire thema's uit om de scholen te ondersteunen vanuit de verschillende startposities.
- We lopen een traject met de leersteuncentra voor de uitbouw van bovenschoolse expertisecentra voor het borgen, versterken en toegankelijk stellen van specifieke expertises in de evolutie naar SVI.

3 PIONIERSFASE

- We verdiepen ons in de startende pioniersprojecten van de Vlaamse Regering om hun noden scherp te zien en ondersteunen hen en toekomstige kandidaten via webinars, netwerken, tools, ...
- We bouwen het consortium mee uit en participeren als volwaardige partner.
- We organiseren thematische lerende netwerken, met focus op het transitieproces van SVI.

LEERRECHT voor alle leerlingen | GEZAMENLIJKE VERANTWOORDELIJKHEID | KWALITEITSVOL, ZORGBREED EN KANSENRIJK ONDERWIJS | LOKALE NETWERKEN EN STERKE PARTNERSCHAPPEN | TOEGANKELIJKE, ZORGZAME ONDERSTEUNING

Horizon 2040

Het beleidsplan en begeleidingsplan van Katholiek Onderwijs Vlaanderen kiest resoluut voor een zorgzame transitie van onze scholen naar Scholen voor Iedereen. We evolueren met de scholen naar één inclusief onderwijssysteem met een heldere horizon in 2040. We streven daarbij naar het realiseren van het leerrecht vanuit een gezamenlijke verantwoordelijkheid en een kwaliteitsvol, zorgbreed en kansenrijk onderwijs. We verwachten dat onze scholen zich engageren in lokale netwerken om samen scholen voor iedereen te worden, waarbij elke leerling gelijke en optimale leer- en ontwikkelkansen krijgt. We ambiëren kwaliteitsvol, inclusief onderwijs vanuit maximale collectiviteit en met toegankelijke, zorgzame extra individuele ondersteuning wanneer nodig, waarbij elke actor zijn verantwoordelijkheid neemt. We doen dit met stevige partnerschappen met onder andere de welzijnspartners.

Drie fundamenten

Om dit waar te maken hebben we een stevig fundament nodig: een duidelijke visie die de mindset en grondhouding van alle betrokkenen mee laat groeien en ons in beweging brengt om, vanuit een gedeelde verantwoordelijkheid, samen te handelen, midden in de complexiteit van onze huidige systemen en structuren, op weg naar Scholen voor Iedereen. Dit betekent:

1. NARRATIEF, ZICHTBAARHEID EN IDENTITEIT

2. ORGANISATIE EN PROFESSIONALISERING

3. NETWERKEN, PARTNERSCHAPPEN EN IMPACT

Samen naar de horizon 2040

Vanuit de complexe realiteit van onze scholen, werken we gericht met de scholen naar de horizon in 2040. We zetten daarbij in op 3 fasen: de verkennings-, aanloop- en pioniersfase. Iedereen gaat mee in de evolutie vanuit eigen tempo, mogelijkheden en kansen. We ondernemen als projectteam vanuit een coherent geheel in elke fase concrete acties.

1 VERKENNINGSFASE

2 AANLOOPFASE

3 PIONIERSFASE

De drie fasen in de praktijk

1

VERKENNINGSFASE

Dialoog

Erasmus+ mobiliteiten

Directiecongressen, zorgmeerdaagsen en netwerkmomentens, werk- en verdiepingssessies

2

AANLOOPFASE

Kick-off pioniersnetwerken KathOndVla te stappen

Actualiseren van bestaand materiaal en gerichte ondersteuning aan de pioniersprojecten en pioniersnetwerken van Katholiek Onderwijs Vlaanderen

Gerichte inhoudelijke, prioritaire thema's uit om de scholen te ondersteunen vanuit de verschillende startposities.

Groeipad met de leersteuncentra

3

PIONIERSFASE

Begeleiding pioniersprojecten van de Vlaamse Regering

Uitbouw consortium

Thematische lerende netwerken, met focus op het transitieproces van SVI.

Waar het samen om draait

Vijf ankerpunten die onze keuze voor Scholen voor Iedereen dragen.

LEERRECHT
voor alle leerlingen

GEZAMENLIJKE VERANTWOORDELIJKHEID

KWALITEITSVOL, ZORGBREED EN KANSENRIJK ONDERWIJS

LOKALE NETWERKEN EN STERKE PARTNERSCHAPPEN

TOEGANKELIJKE, ZORGZAME ONDERSTEUNING

Pioniersprojecten Vlaamse Overheid

Beleid van de overheid

Rapport Onafhankelijke Commissie Inclusief Onderwijs: Naar scholen voor iedereen (juli 2024)

Rapport Rekenhof: Buitengewoon onderwijs: toegang en uitstroom (september 2024)

Minister Demir:

- Visienota stappenplan richting een inclusiever onderwijs (april 2025)
- Consultatienota (december 2026)
- Advies Commissie Attesteringen (maart 2026)
- Rapport Staten-Generaal (juli 2026)
- Pioniersprojecten (september 2026)

Proeftuin pioniersprojecten

- Besluit van de Vlaamse Regering over tijdelijke projecten met pioniersscholen in het kader van de evolutie naar **meer kwaliteitsvol en inclusiever onderwijs**
  - Opstart 1 september 2026
  - # 20 (5j.) – 15 (4j.)– 15 (3j.) => 50 projecten
  - Diversiteit aan projecten
  - Verplichte samenwerking tussen scholen voor gewoon onderwijs en scholen voor buitengewoon onderwijs, CLB's en leersteuncentra
  - 260.000 euro per project per jaar

Doelstelling pioniersprojecten

- het functioneren van een **multidisciplinair team** in een school (samengesteld uit gewoon en buitengewoon onderwijs, CLB's en LSC)
- het toewerken naar **minder labelling** (ondersteuning mogelijk zonder voorafgaandelijke opmaak van een GC-verslag)
- Het werken aan een **evidence-informed en meer inclusieve leeromgeving**
- Het voorzien van **aanbod buo in een school gewoon onderwijs, of omgekeerd**, en het realiseren van een onderwijscontext waarin leerlingen met en zonder SOB samen leren met het oog op maximale leerwinst voor alle leerlingen;
- Het verkennen van **samenwerking met actoren binnen zorg en welzijn**, alsook met actoren van de arbeidsmarkt en van inburgering en integratie;
- het **bevorderen van ouderbetrokkenheid** bij inclusiever onderwijs.

Consortium voor het begeleiden van pioniersprojecten

- Wordt gevormd door de leersteuncentra in samenwerking met de PBD’s
- Rol voor alle LSC samen met alle PBD’s
- Eén samenwerkingsverband
- Experten van hoger onderwijs worden betrokken
- Samenwerking met welzijnspartners krijgt concreet vorm

Grondhouding

Grondhouding Scholen voor iedereen

Onze houding. Onze kracht. Voor ieder kind.

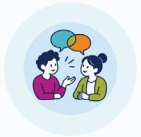

Aanspreekbaarheid

We zijn toegankelijk en benaderbaar. We maken gemakkelijk contact en staan open voor vragen en gesprekken.

Proactief partnerschap

We nemen initiatief en denken mee. We bouwen actief aan duurzame samenwerkingen met scholen, partners en omgeving.

Luisteren zonder oordeel

We luisteren met oprechte aandacht en zonder vooroordelen. Ieder verhaal mag er zijn.

Verbindende dialoog

We gaan het gesprek aan vanuit gelijkwaardigheid en respect. We zoeken naar begrip en bouwen bruggen.

Deep democracy

We benutten de wijsheid van de groep. Verschillende stemmen doen ertoe en leiden tot betere beslissingen.

Wendbaarheid

We bewegen mee met veranderingen en blijven in ontwikkeling. We durven los te laten en nieuwe wegen te bewandelen.

Nieuwsgierigheid

We stellen vragen, willen begrijpen en blijven leren. Nieuwsgierigheid drijft ons vooruit.

Omgaan met onzekerheid

We accepteren dat niet alles vaststaat. We hebben vertrouwen om stappen te zetten, ook zonder zekerheid.

Geduld

We gunnen tijd en ruimte voor ontwikkeling. We vertrouwen op het proces en hebben oog voor kleine stappen.

Oplossingsgericht handelen

We richten ons op mogelijkheden en doen wat werkt. We nemen verantwoordelijkheid en komen in actie.

Katholiek Onderwijs Vlaanderen

Scholen voor iedereen

Grondhouding
Scholen voor iedereen – wat hebben we te doen?

Grondhouding
Onze blik is nooit neutraal

Hoe we naar Scholen voor iedereen en leerrechtkijken, hangt samen met wie we zijn, waar we staan en wat voor ons verwacht wordt.

- Persoonlijke identiteit
  - Mijn ervaringen, waarden en overtuigingen
    - Wat vind ik belangrijk?
    - Welke ervaringen en overtuigingen neem ik mee?
    - Wat schuurt er?
- Professionele identiteit
  - Mijn opvattingen over goed onderwijs en professioneel handelen
    - Wat verstaan wij onder goed onderwijs?
    - Wat verwachten wij van leerlingen en professionals?
    - Wat schuurt er?
- Institutionele identiteit
  - Waar onze school / scholengemeenschap voor staat en wat ons pedagogisch project belooft
    - Wat wordt zichtbaar wanneer we die belofte naast de horizon de horizon leggen?
    - Welke plek nemen wij vandaag in binnen het onderwijs- en ondersteuningslandschap van onze regio?
    - Wie en wat bevindt zich rondom onze school dat mee kansen creëert voor leerlingen?
    - Met wie zijn we al verbonden en met wie nog nauwelijks?
    - Waar schuurt het tussen onze identiteit, onze praktijk en wat de regio van ons vraagt?

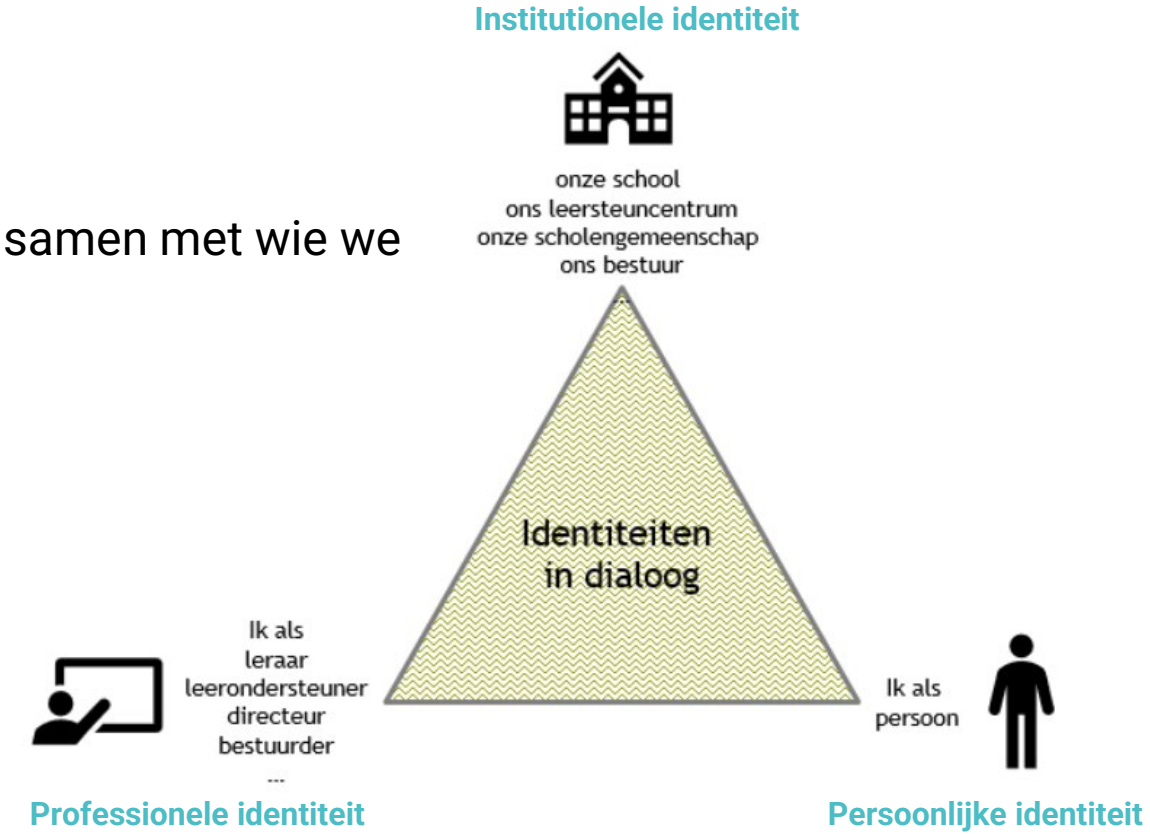

Wat zien we wanneer we verder kijken dan onze eigen school?

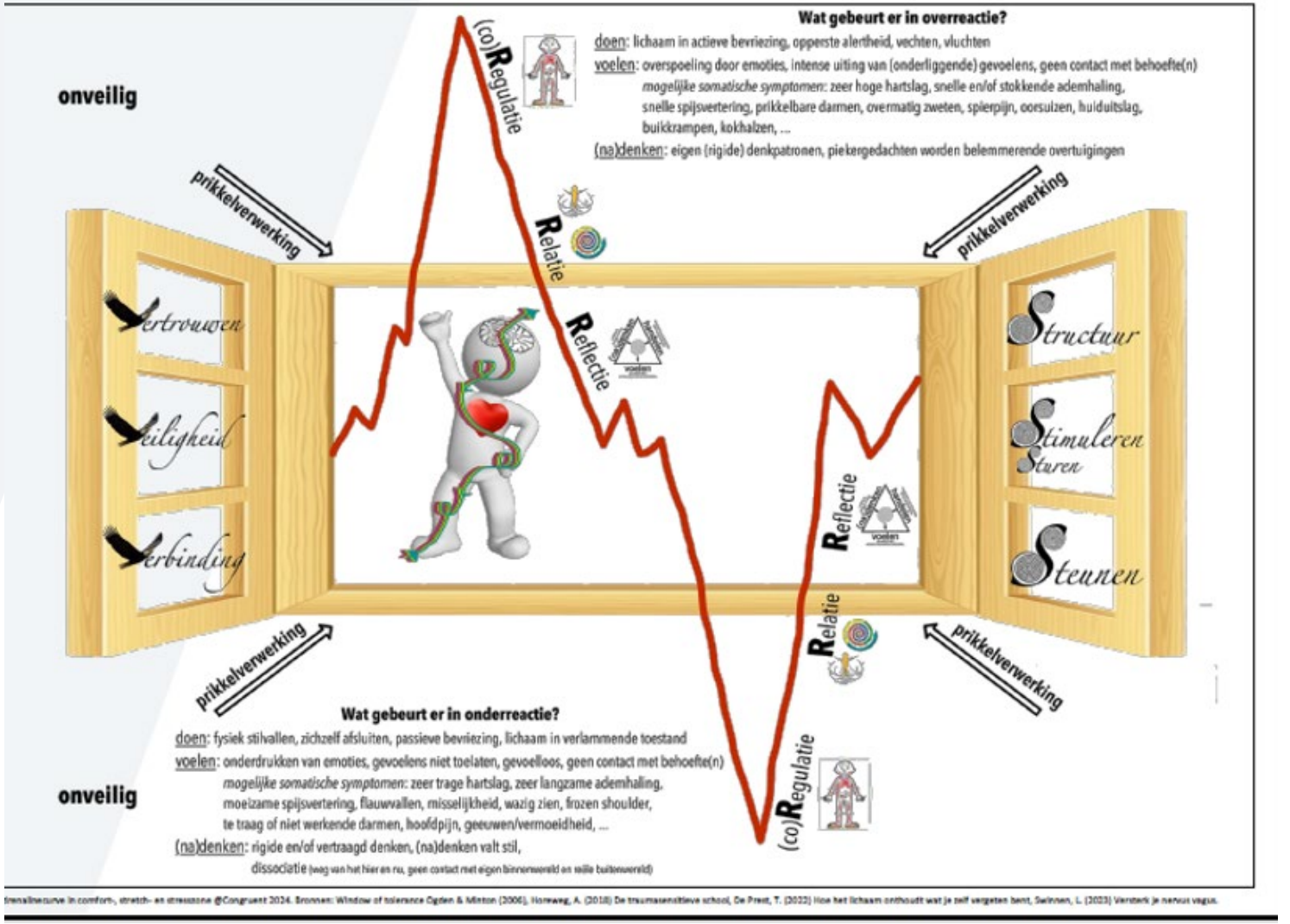

Grondhouding
Zicht op je eigen tolerantievenster

Gronhouding
Cirkel van invloed Covey

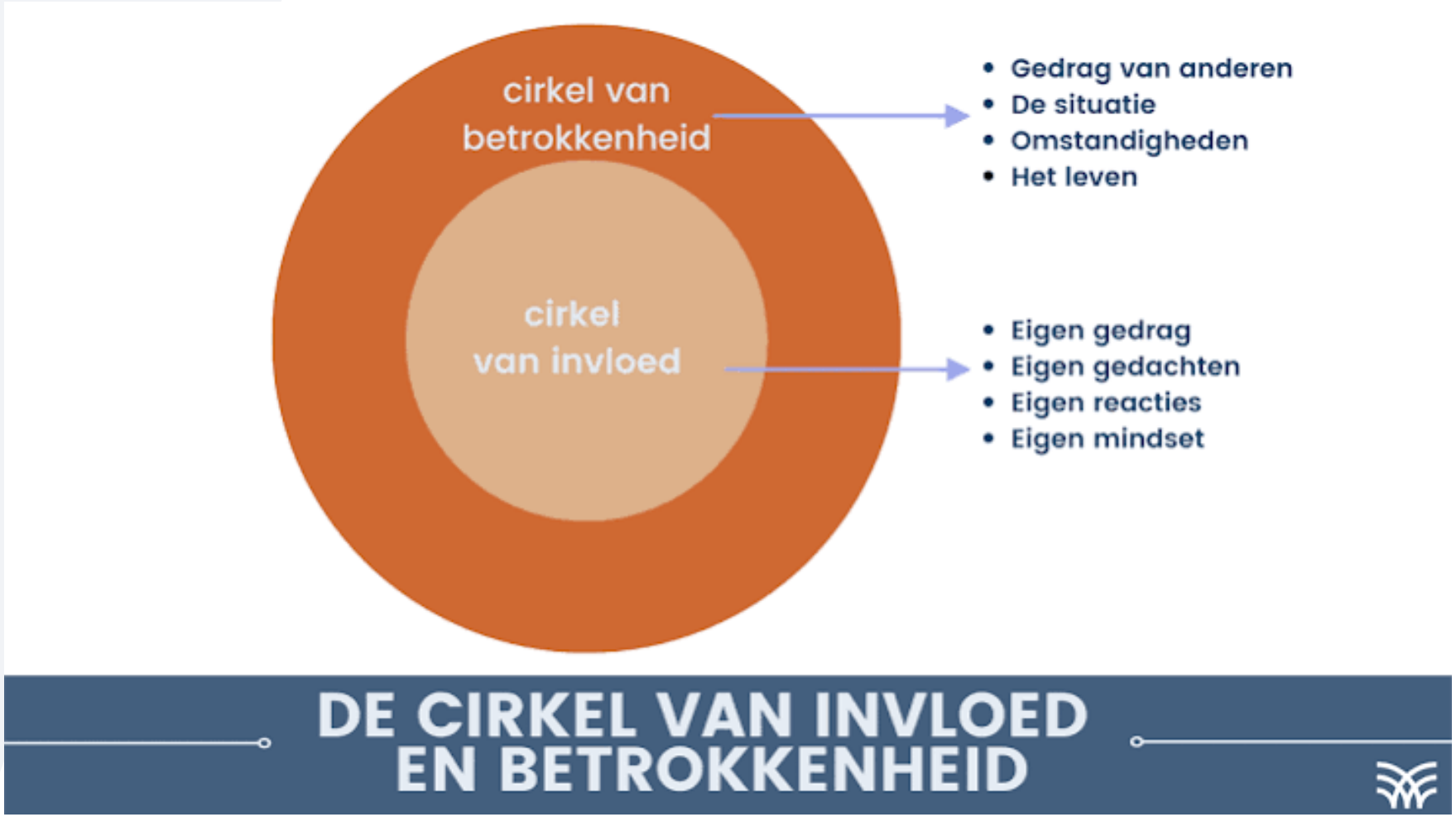

Focus Leerrecht binnen Scholen voor iedereen

Leerrecht: onder druk, de drie dimensies en de nodige denkomslag

Leerrecht onder druk

1. Ongelijke onderwijskansen
Sociale achtergrond blijft een sterke voorspeller van schoolsucces.
Het onderwijs slaagt er onvoldoende in om ongelijkheid te compenseren.

2. Onvoldoende onderwijskwaliteit
Leerlingen zijn aanwezig maar leren niet altijd voldoende.
Lerarentekort, didactische beperkingen en grote klassen beïnvloeden de leerkwaliteit.

3. Gebrek aan inclusie
Niet alle leerlingen vinden een plaats waar zij volwaardig kunnen deelnemen.
Kwetsbare groepen lopen meer risico op uitsluiting.

4. Schooluitval en thuiszitten
Sommige leerlingen hebben geen school of leren onvoldoende ondanks leerplicht.
Uitval is een directe aantasting van het leerrecht.

5. Welbevinden en betrokkenheid onder druk
Pesten, prestatiedruk en mentale belasting verminderen leren.
Welbevinden en betrokkenheid zijn voorwaarden voor leerprestaties.

6. Armoede als structurele determinant
Armoede beïnvloedt toegang tot leerkansen, ondersteuning, verwachtingen en participatie.
Daardoor wordt het realiseren van leerrecht veel moeilijker.

De grootste bedreiging voor leerrecht is niet enkel afwezigheid, maar aanwezig zijn zonder werkelijk te kunnen participeren of leren.

Luister | De slimste leerling van de klas verveelt zich: “Het was alsof ik maar 10 minuten per dag iets bijleerde”

Van de kleuterklas tot het hoger onderwijs: de st
Vlaanderen op hun honger zitten. Amper één op
ondersteuning. “Deze jongeren hebben evengoe

Plaatstekort in buitengewoon onderwijs in Antwerpen neemt nog toe: voor bijna 7 op de 10 kinderen geen plek

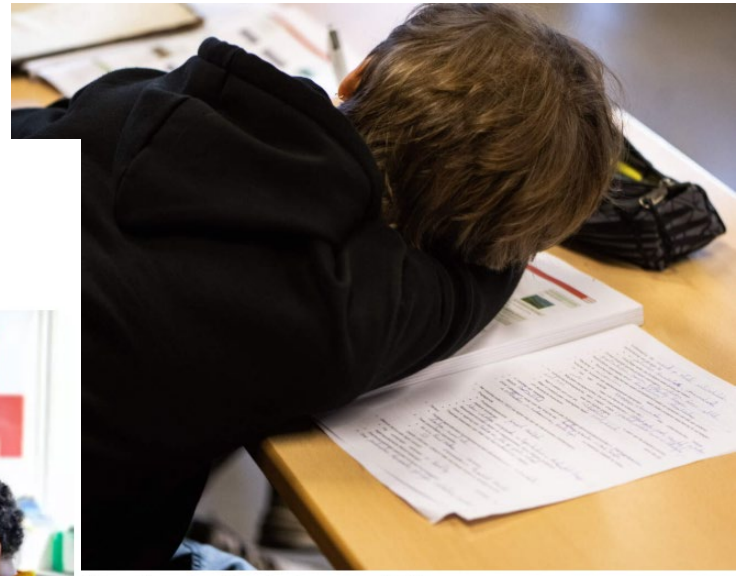

Met sancties en afzondering alleen komen we er niet. © rr

KORT EN BONDIG

Het recht op onderwijs stopt niet bij definitieve uitsluiting

Gedragsproblemen van leerlingen kunnen scholen voor grote uitdagingen stellen, maar jongeren structureel apart zetten met definitieve uitsluitingen lost niets op, schrijft Caroline Vrijens.

GETUIGENISSEN

Een groeiende groep jongeren zit overdag niet op school: “Als je niet in het bestaande systeem past, val je snel uit”

Ze zijn ziek, hebben moeilijke thuissituaties, of aarden niet goed op school: een groeiende groep leerlingen zit overdag niet op de schoolbanken, maar thuis. Drie jongeren getuigen over hun ervaringen.

Bibliotheek Lokeren deelt boekenpakketten uit aan kansarme kinderen

PISA 2025 in Vlaanderen: dalende trends, sterke positie in Europa en blijvende ongelijkheid

Meer dan 33.000 kinderen veranderen tijdens schooljaar van school

In schooljaar 2024-2025 zijn precies 33.589 kinderen van school gewisseld. Vooruit wil dat de achterliggende redenen worden bijgehouden.

Wat vertellen deze signalen ons?

Signalen zijn geen verklaring. Ze geven aanleiding tot onderzoek of inspiratie.

Aantal leerlingen in buitengewoon onderwijs blijft stijgen

Ondanks pogingen om het tegendeel te bereiken is het aantal leerlingen in het buitengewoon onderwijs in Vlaanderen de jongste vier jaar met bijna 13 procent toegenomen. De scholen kunnen die stijging niet volgen.

Regio Aalst

Drie extra Aalsterse basisscholen krijgen brugfiguur: "We willen de drempel naar school verlagen"

REPORTAGE ONDERWIJS EN JEUGDZORG

Schoolmoe maar niet leermoe

Jongeren die uit de boot vallen in het onderwijs, hebben nog toekomstplannen. In Antwerpen zet men ze opnieuw op de rails door een brug te slaan tussen onderwijs en welzijn. ‘We maken duidelijk dat school wel oké is.’

Bijna één op vijf jongens in Gent verlaat school zonder diploma, kloof met meisjes blijft groot: “Het probleem reikt verder dan dat”

Binnenland Onderwijs

CLB's zien recordaantal leerlingen met gedragsproblemen: "Jongeren kunnen hun problemen niet onder woorden brengen"

Meer dan 25.000 leerlingen kwamen het afgelopen schooljaar in contact met het CLB voor gedragsproblemen. Dat aantal is al jaren in stijgende lijn. Opvallend veel meldingen komen over leerlingen uit de eerste graad van het middelbaar en over ...ns. Vlaams minister van Onderwijs ...Demir (N-VA) kondigt maatregelen ...m het probleem aan te pakken en

Samenleven & Welzijn

Ouders van tieners krijgen extra ondersteuning in Deurne-Noord en Kiel

30/07/2026

...iting in de basisschool "heeft vaak te maken met gedrag", Van den Bossche van het Vrij CLB Netwerk. © Willem

Steeds meer kinderen worden definitief uitgesloten van lagere school: “Het contact met de ouders is niet het probleem”

Vorig schooljaar zijn 188 kinderen definitief van de lagere school gestuurd wegens gedragsproblemen. Fors meer dan in de voorbije jaren. Hoe komt dat? "De rebellie die we vroeger tijdens de puberteit zagen, zien we nu al op jongere leeftijd."

Koen Baumers
Algemeen reporter

6 februari 2025 om 03:00

© thinkstock

Moeilijk gedrag in de klas neemt toe: “Het probleem is dat we kinderen thuis vaak geen duidelijke grenzen opleggen”

ADN

Bron: Belga

27 augustus 2024, 10:08 • **update: 27 augustus 2024,**

Wat vertellen deze signalen ons?

Signalen zijn geen verklaring. Ze geven aanleiding tot onderzoek of inspiratie.

De drie dimensies van leerrecht

Toegang

Elke leerling kan deelnemen aan onderwijs.

Drempels, uitsluiting en thuiszitten worden actief voorkomen.

Participatie

Leerlingen voelen zich betrokken, gehoord en erkend.

Welbevinden, belonging en leerlingenparticipatie zijn voorwaarden om te leren.

Effectieve leeropbrengst

Leerlingen boeken aantoonbare leerwinst.

Aanwezigheid alleen volstaat niet. Ook verborgen uitval moet zichtbaar worden gemaakt.

Waarom is leerrecht zo belangrijk?

Omdat aanwezigheid pas betekenis krijgt wanneer elke leerling ook kan deelnemen én leren.

1

Het voorkomt uitval

Leerrecht maakt zichtbaar wie niet binnen geraakt, afhaakt of aanwezig is zonder voldoende te leren.

2

Het richt zich onderwijs op effect

De kernvraag verschuift van aanbod geven naar nagaan of elke leerling toegang, participatie en leerwinst realiseert.

3

Het maakt verantwoordelijkheid gedeeld

School, leerling, ouders, CLB en partners werken vanuit één doel en grijpen tijdig en samenhangend in.

Kompas voor elke keuze: welk effect heeft wat we doen op toegang, participatie en leren?

Fundamentele denkomslag

Een verschuiving van:

"Wat is er mis met deze leerling?"

naar

"Waar lukt de afstemming tussen leerling, context en aanbod niet?"

- Gedrag, afhaken of weerstand worden niet gezien als individuele tekorten, maar als signalen dat het leerrecht onvoldoende gerealiseerd wordt.

Vroegdetectie en opvolging

Centrale plaats binnen SVI en leerrecht

Niet het opsporen van problemen staat centraal, maar:
zichtbaar maken waar leerrecht onder druk staat.

Belangrijke signalen zijn:

- afwezigheid
- disengagement
- achterstand
- verborgen uitval
- verminderde participatie
- …

Definitieve uitsluiting en leerrecht

Een definitieve uitsluiting beëindigt de verantwoordelijkheid voor het leerrecht niet.

- **Voorkomen**: herstelgericht werken en begeleidende maatregelen aantoonbaar inzetten.

- **Zorgvuldig beslissen**: definitieve uitsluiting als uiterste maatregel, met aandacht voor de stem en studieloopbaan van de leerling.

- **Continuïteit borgen**: school, CLB, partners, ouders…. organiseren actieve ondersteuning naar een nieuwe school of een passend traject.

Vanaf schooljaar 2026-2027 moeten in het SO de begeleidende maatregelen die de school heeft genomen, worden opgenomen in het tuchtdossier.

Huidige realiteit	Gewenste richting
Probleem bij leerling	Probleem in relatie en context
Medicaliseren/diagnosticeren	Normaliseren en begrijpen
Reageren op uitval	Preventief handelen
Externe oplossingen	Kracht van school versterken
Leerstof centraal	Verbinding en kennisrijk curriculum centraal

Bert Wienen: Scholen in de toekomst

Scholen voor iedereen i.f.v schooluitval

- School:
  - is een **pedagogische gemeenschap**
  - zet in op **verbondenheid en kennisrijk curriculum**
  - werkt **preventief doorheen elke lesdag**
  - organiseert **flexibel maar inclusief onderwijs**
  - neemt **collectieve verantwoordelijkheid** op voor elke leerling
- Ouders
  - **partners** in gedeelde verantwoordelijkheid
  - **ondersteund** in plaats van tegenover school geplaatst

- Sterke schoolbesturen
- Doordachte programmatie
- Stevige netwerken tussen scholen en met partners
- Bouwstenen voor kwaliteitsvol onderwijs
- Leerplannen voor iedereen
- Infrastructuur
- …

Huidige rol	Toekomstige rol
Externe hulpverlener	Nabije partner in het schoolgebeuren
Reactief (na escalatie)	Preventief en vroegtijdig
Individu centraal	Context (klas, school, gezin) centraal
Parallel traject	Geïntegreerd traject
Diagnose gestuurd	Ontwikkelingsgericht

Bert Wienen: welzijnspartners in de toekomst

Samen verantwoordelijkheid nemen voor leerrecht

Draagkracht, draaglast en draagvlak: signalen en verbindend samenwerken

Draagkracht, draaglast en draagvlak: hoe bieden we samen het hoofd aan alle uitdagingen?

1. Draagkracht

De mate waarin een school, een organisatie…. tegemoet kan komen aan de verscheidenheid van (ondersteunings-)vragen. Draaglast en draagvlak moeten daarvoor in evenwicht zijn.

2. Draaglast

Verplichtingen, levensgebeurtenissen en problemen waarmee een school, partners, ouders, leerlingen…worden, geconfronteerd. De objectieve zwaarte weegt soms minder dan hoe men ernaar kijkt.

3. Draagvlak

Psychische kracht, fysieke sterkte en sociale steun. Is het draagvlak niet stevig genoeg, dan gaat de draagkracht gebukt onder een te grote last.

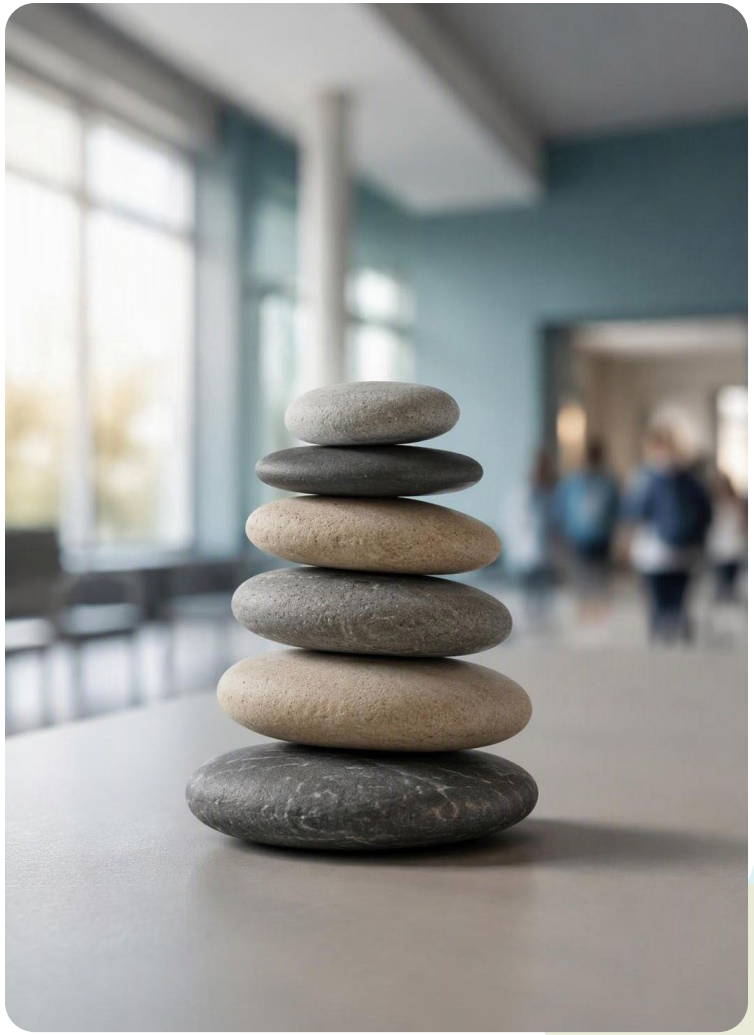

Draaglast: onderwijskwaliteit

- Er is onze gedeelde zorg om onderwijskwaliteit breed te definiëren.

- We bekijken dit vanuit de drievoudige opdracht van onderwijs: kwalificatie, socialisatie en leren volwassen in de wereld te zijn.

Draaglast: de signalen

- Toename (deeltijds) thuiszittende kleuters en leerlingen
- Signaal rond toename gedragsproblemen
- Stijgend aandeel jongeren met bijkomende ondersteuningsnoden in onderwijsinternaten, geplaatst door de jeugdrechter
- Stijging definitieve uitsluitingen
- Sterke toename aantal leerlingen in het BuO
- Uitval van sterk functionerende leerlingen
- Toename leerlingen zonder getuigschrift basisonderwijs, en dus een grotere B-stroom
- Hoge ongekwalificeerde uitstroom en “schoolweigeraars”
- Uitdagingen rond aangepast onderwijs in beveiligde settings (GI, veilig verblijf, GES+, …)

Vergroten van het draagvlak door …

Samenwerken betekent dat twee of meer personen, groepen of organisaties gezamenlijk aan een doel werken. Ze delen kennis, vaardigheden en middelen om samen een beter resultaat te bereiken.

Wat goede samenwerking oplevert:

- Sneller en gerichter hulp voor de leerling: minder wachten, vroeger schakelen.
- Eén gedeeld plan in plaats van losse trajecten naast elkaar.
- Meer draagkracht voor het schoolteam: je staat er niet alleen voor.
- Expertise die elkaar versterkt in plaats van overlapt.
- Professionalisering in de eigen opdracht als in de samenwerking.
- Vertrouwen bij ouders en leerling: ze horen één verhaal.

Reflectie: Wat maakt dat onze samenwerking meer wordt dan afstemming, en uitgroeit tot een partnerschap waarin iedereen zich mede-eigenaar voelt van het traject van de leerling?

Vergroten van het draagvlak door…

Verbindend samenwerken gaat een stap verder dan samenwerken. Het betekent dat partners niet alleen informatie uitwisselen of taken verdelen, maar ook bewust investeren in relaties, vertrouwen en een gedeelde verantwoordelijkheid voor de leerling. Er is ruimte voor verschillende perspectieven, terwijl iedereen hetzelfde doel voor ogen houdt: het recht van de leerling op leren, ontwikkelen en erbij horen.

Wat verbindend samenwerken extra oplevert:

- Een sterkere basis van vertrouwen tussen school, ouders en partners.
- Meer wederzijds begrip voor elkaars mogelijkheden en grenzen.
- Moeilijke gesprekken kunnen gevoerd worden zonder dat de samenwerking onder druk komt te staan.
- Verschillende perspectieven worden benut als meerwaarde.
- Gezamenlijke verantwoordelijkheid in plaats van het doorschuiven van problemen.

Verbindend samenwerken

- Waaraan merk je concreet dat een samenwerking verbindend is: welke criteria hanteer jij zelf – en delen je partner(s) die?

- Welk criterium voor verbindend samenwerken is in jouw praktijk het moeilijkst waar te maken, en wat zou er moeten veranderen – in afspraken, rollen of vertrouwen – om daar wél aan te voldoen?

Wat maakt verbindend samenwerken succesvol?

- Heldere doelen en afspraken – gezamenlijke doelen, duidelijke rollen en concrete afspraken
- Open communicatie en vertrouwen – veilige sfeer, actief luisteren en constructieve feedback
- Bouw persoonlijke relaties – investeer in contact, face-to-face of online
- Focus op gedeelde belangen – rationele én zachtere waarden, vanuit een gedeelde visie
- Waardering en respect – erken talenten en vier successen samen
- Conflicthantering – ga conflicten niet uit de weg, pak ze constructief aan
- Begin klein – start beheersbaar, leer van de eerste stappen en schaal op bij succes

Samenwerking complexe casussen

Samenwerken in complexe casussen: netwerk, rollen en aanbevelingen

Huidige situatie: integraal?

- Je kan kinderen en jongeren niet opdelen in beleidsdomeinen
- Nood aan communicatie en afstemming tussen beleidsdomeinen
- Krachten bundelen: tijdige expertise- en kennisdeling
- Duidelijkheid over rollen en verantwoordelijkheden
- Flexibiliteit en continuïteit van zorg
- Geen laattijdige inschakeling van hulp

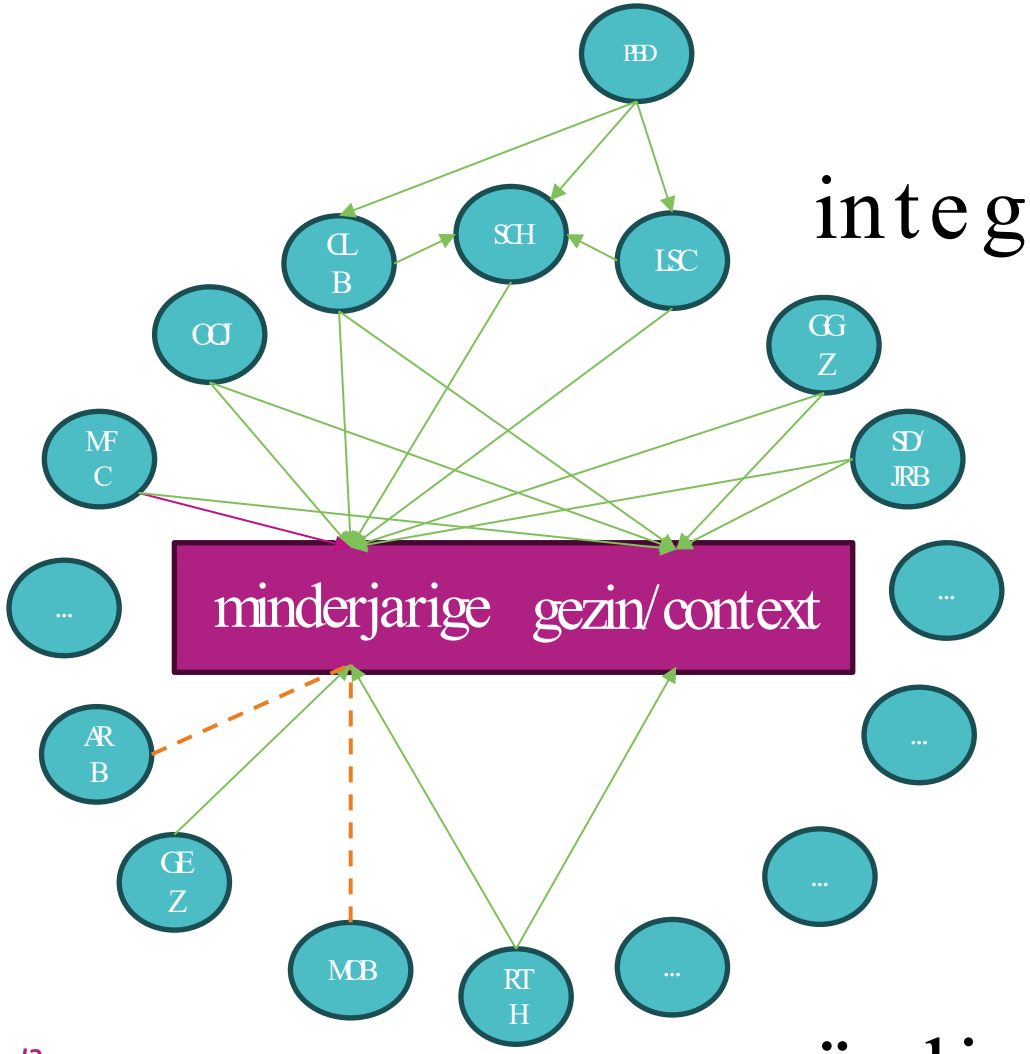

Van versnippering naar afstemming: wie doet wat rond dit kind?

Rond jou en je gezin staan verschillende mensen, elk met een eigen rol.

Wie staat rond de leerling en het gezin?

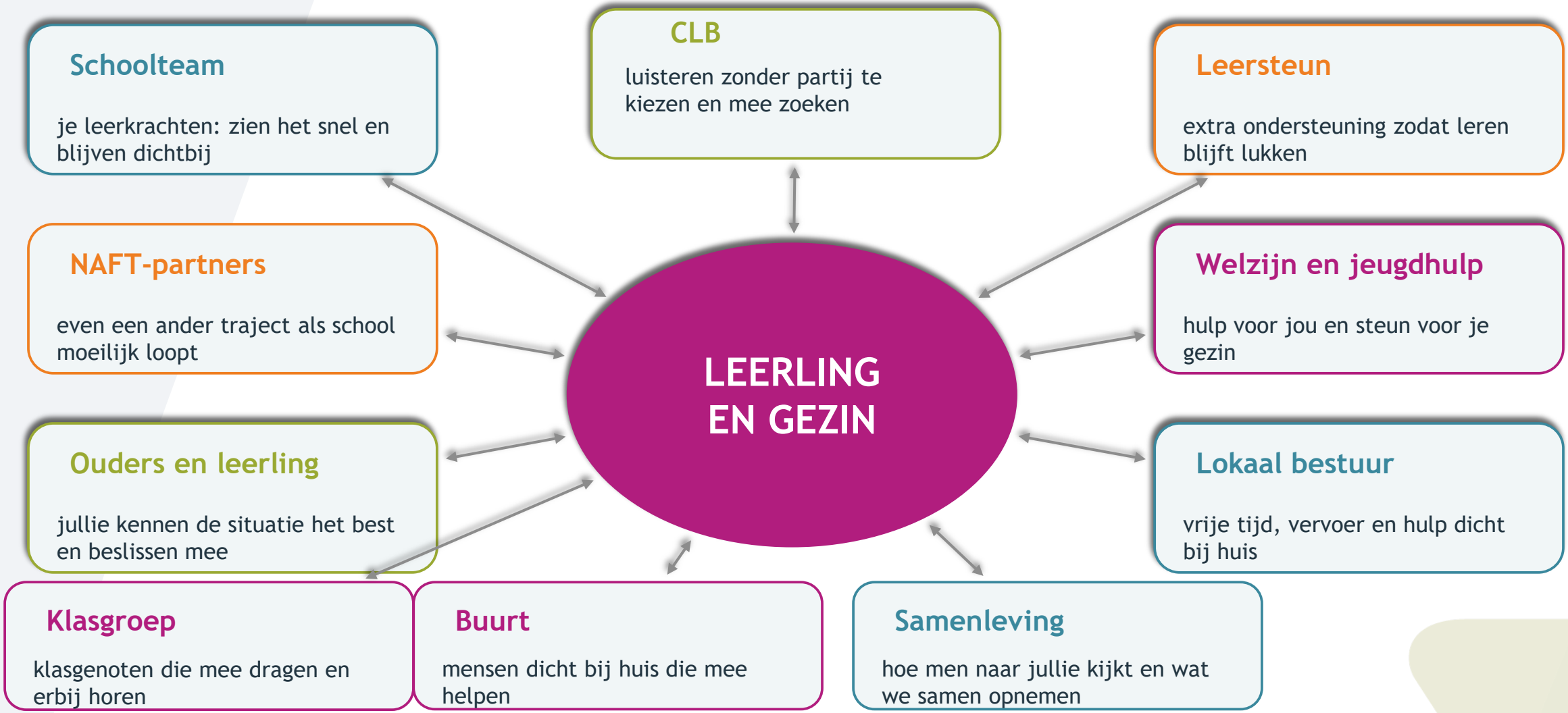

Schoolteam

je leerkrachten: zien het snel en blijven dichtbij

CLB

luisteren zonder partij te kiezen en mee zoeken

Leersteun

extra ondersteuning zodat leren blijft lukken

NAFT-partners

even een ander traject als school moeilijk loopt

Welzijn en jeugdhulp

hulp voor jou en steun voor je gezin

Ouders en leerling

jullie kennen de situatie het best en beslissen mee

Lokaal bestuur

vrije tijd, vervoer en hulp dicht bij huis

Klasgroep

klasgenoten die mee dragen en erbij horen

Buurt

mensen dicht bij huis die mee helpen

Samenleving

hoe men naar jullie kijkt en wat we samen opnemen

Het netwerk in de regio

Wat organiseren we beter samen dan elke school apart?

Hoe netwerkgericht werken wij vandaag?

1 Kennen

Kennen wij onze welzijnspartners goed genoeg?

2 Betrekken

Betrekken wij partners vroeg genoeg, en niet pas bij escalatie?

3 Aanspreekpunt

Weet elk gezin bij wie het terechtkan?

4 Opvolging

Volgen wij onze afspraken op en koppelen wij terug?

5 Mandaat

Zijn onze rollen en mandaten voor iedereen helder?

6 Verschil

Merkt de leerling er echt verschil door? Bespreek samen: welke score heeft de grootste impact op het leerrecht?

Laten we onze rollen scherpstellen

In duo's (15 min)

- Neem je eigen rol erbij: doen we vandaag echt wat er bij die rol hoort?
- Welke taak van een partner nemen we stil over – of laten we liggen?
- Heeft dit gezin bij ons één duidelijk aanspreekpunt?

Samen (5 min)

- Welke rol nemen we scherper op, en welke laten we los?

Van verbindende samenwerking naar een interprofessionele reflex

- Onderwijs en welzijn kennen elkaars expertise
- Partners worden vroeg betrokken, niet pas bij escalatie
- Er is een gedeeld doel voor leerling en gezin
- Afspraken over afstemming en terugkoppeling zijn helder
- Gezinnen moeten niet telkens opnieuw hun verhaal doen
- Verschillen tussen organisaties zijn bespreekbaar

Reflectievraag: werken wij nog naast elkaar, of denken en handelen wij als één netwerk rond deze leerling?

Wat helpt samenwerking slagen?

- Gezamenlijk doel

Maximaal inzetten op het leerrecht van elk kind vraagt een brede kijk op leren en welzijn, over professionele grenzen en sectoren heen. Een gemeenschappelijk doel kleurt en bepaalt het partnerschap en ondersteunt de samenwerking.

- Relatie
  elkaar kennen, respectvol communiceren vertrouwen opbouwen, bereikbaar zijn
- Structuur
  duidelijke contactpersonen, afspraken over informatie-uitwisseling, vaste overlegmomenten
- Cultuur
  respect voor elkaars mandaat, verschillen benoemen, samen leren
- Focus
  leerling en gezin centraal: niet de organisatie, maar de vraag staat voorop

KATHOLIEK ONDERWIJS VLAANDEREN

SAMENWERKEN LOONT

Een helder proces voor sterke samenwerking
met partners rond leerrecht en inclusie

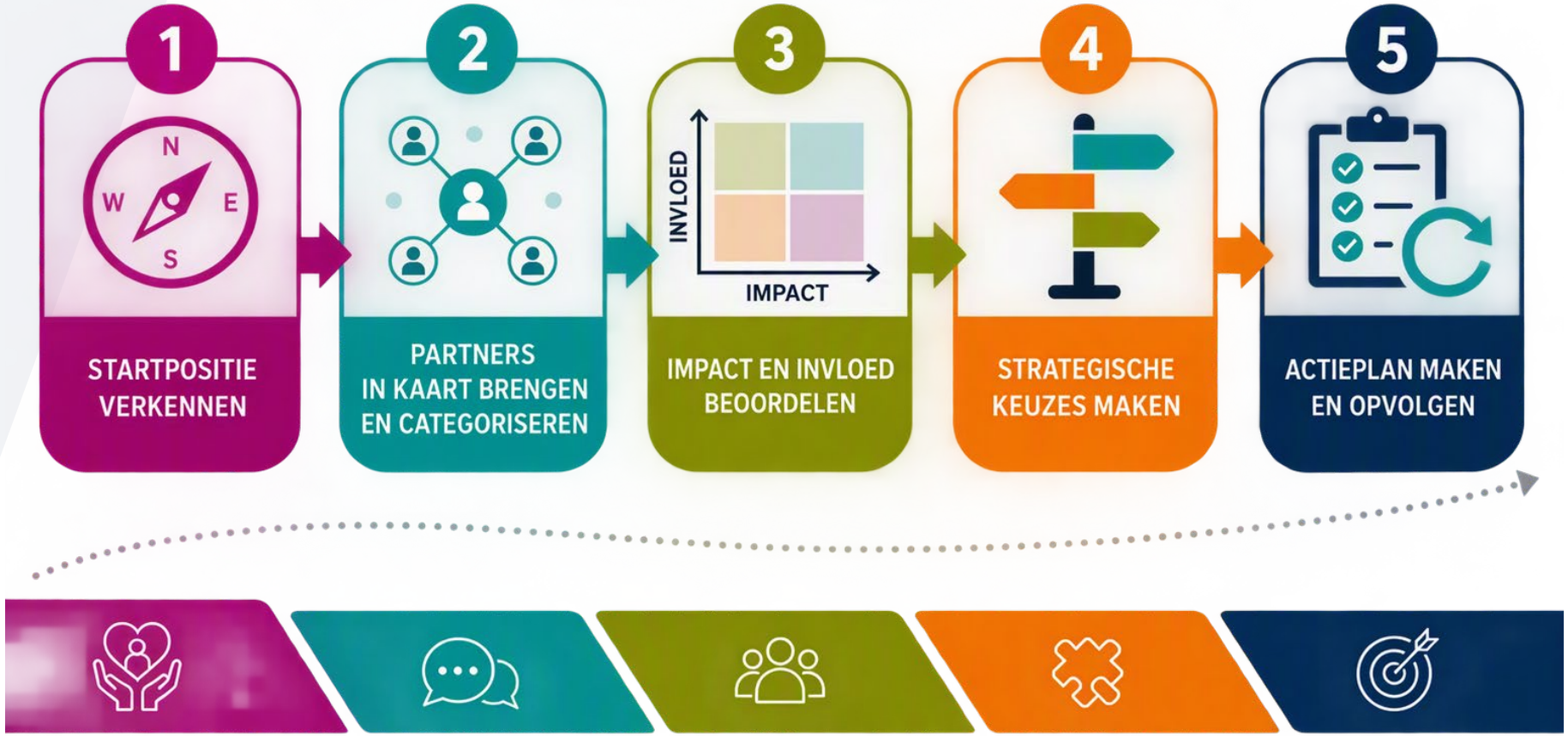

Actieplan

Aan de slag met een casus

Aan de slag: één casus en reflectie

Wie zie jij?

Wie is deze leerling?

- **Yassin (13 jaar)**
- vaak afwezig
- spanningen thuis
- wacht op hulpverlening
- dalende resultaten
- dreigt schoolmoe te worden
- voelt zich niet meer verbonden met school
- …

Diversiteit is realiteit

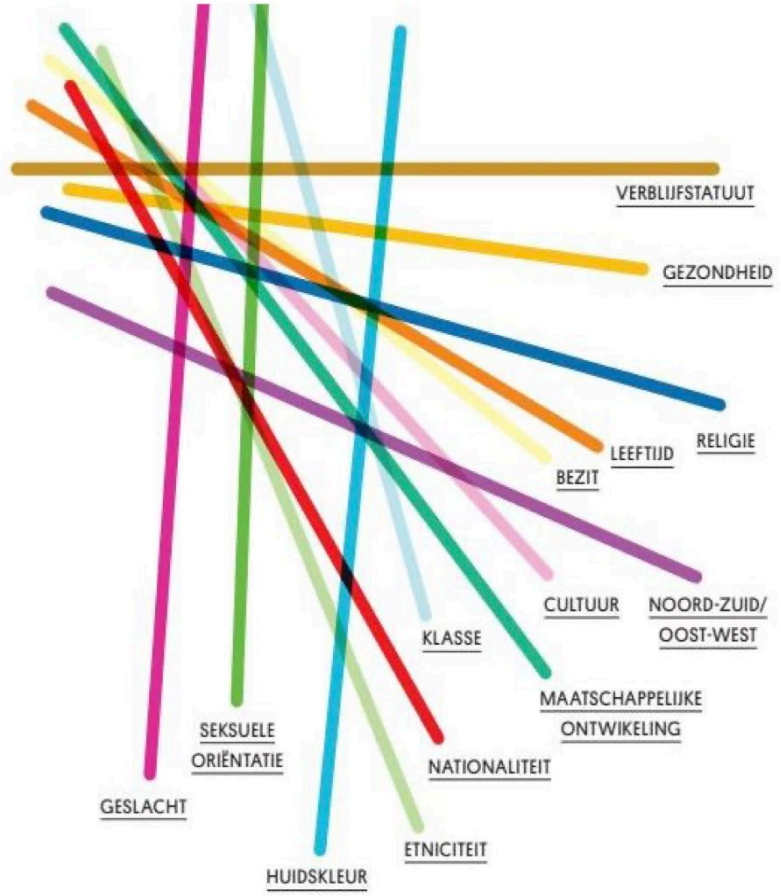

uit 14 assen van identiteitsvorming volgens Helma Lutz (2002)

Aanbevelingen samenwerking partners

Aanbevelingen (1/4)

Mobiel en outreachend werken

- Laten we teams inzetten die snel ter plaatse zijn
- Laten we leerkrachten sterker maken in het gesprek over zorgen
- Laten we samen handelingsverlegenheid wegwerken

Samen initiatief nemen

- Zullen we onze doelen en criteria op elkaar afstemmen?
- Zullen we in kaart brengen wat vandaag al goed samenwerkt?

Aanbevelingen (2/4)

Inclusief leren en warme overgangen

- Laten we leersteun, buitengewoon onderwijs en welzijn samen inzetten
- Laten we zorgen dat begeleiding niet stopt bij een overgang

Netwerk en vakmanschap

- Zullen we een lokaal leer- en zorgnetwerk uitbouwen?
- Zullen we samen leren via mentorschap, coaching en gedeelde vorming?

Aanbevelingen (3/4)

Partners zichtbaar en bereikbaar maken

- Laten we welzijnspartners dicht bij de school brengen
- Laten we per gezin één duidelijk aanspreekpunt afspreken

Brugfiguren een plek geven

- Zullen we investeren in wie vertrouwen opbouwt met ouders?
- Zullen we hen signalen laten opvangen en diensten laten verbinden?

Aanbevelingen (4/4)

Samen verantwoordelijk blijven

- Laten we niet verwijzen, maar verbinden
- Niet “dat is voor welzijn”, wel “hoe helpen we dit gezin samen?”

Continuïteit organiseren

- Zullen we het netwerk mee laten verschuiven bij elke overgang?
- Zo valt niemand tussen de mazen van het net

Vragen?

Websites

- Katholiek Onderwijs Vlaanderen https://pro.katholiekonderwijs.vlaanderen/zorg-en-kansen/scholen-voor-iedereen
- https://pro.katholiekonderwijs.vlaanderen
- https://pro.katholiekonderwijs.vlaanderen/zorg-en-kansen/scholen-voor-iedereen
- Opgroeien: https://www.opgroeien.be
- CLB-netwerk: https://www.clb.be
- Vlaams Welzijnsverbond: https://www.vlaamswelzijnsverbond.be
- Departement Onderwijs en Vorming: https://www.onderwijs.vlaanderen.be
- Netwerk tegen Armoede: https://netwerktegenarmoede.be
- Kinderrechtencoalitie Vlaanderen: https://www.kinderrechtencoalitie.be
- Agentschap Integratie en Inburgering: https://www.integratie-inburgering.be

Bronnen

- Wienen, B. (2022). Van individueel naar inclusief onderwijs: bouwen aan een pedagogische gemeenschap. Uitgeverij Pica.

- Bronstein, L. R. (2003). A model for interdisciplinary collaboration. Social Work, 48(3), 297-306. https://doi.org/10.1093/sw/48.3.297

- Clycq, N., De Wilde, T., Mertens, C., Van Lancker, W., & collega's. (2023). Kan onderwijs zonder welzijn? En vice versa? Inspiratiegids voor samenwerking tussen basisscholen en welzijnsorganisaties. HOGENT EQUALITY ResearchCollective.

- Mertens, C., e.a. (2026). Kompas voor onderwijs en welzijn: Zes bouwstenen voor een goede samenwerking. HOGENT EQUALITY ResearchCollective.

Bedankt

KATHOLIEK ONDERWIJS .VLAANDEREN